

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
КОНДРАЦЬКОЇ ГАЛИНИ ДМИТРІВНИ про дисертацію

БРОНІШЕВСЬКА Оксана Василівна на тему

**«ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ В
УНІВЕРСИТЕТАХ**

НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ХІХ – 20-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ»,

що подана на здобуття ступеня доктора філософії

(галузь знань 01 Освіта/Педагогіка,

спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки)

Для визначення місця людини у суспільстві необхідними є знання про світогляд людини як систему поглядів на світ в цілому, у реальній дійсності, її відношення до цього світу, а також обумовленні цими поглядами основні цінності та цілі життя.

Формування наукового світогляду відбувається за допомогою знань, які є підставою чіткого та послідовного обґрунтування поглядів людей, що формує здатність здійснювати оцінку цінностей та подій.

Авторкою розглянуто формування наукового світогляду як цілісної системи наукових, філософських, політичних, моральних правових, естетичних понять, поглядів, переконань і почуттів, що визначають ставлення людини до навколишньої дійсності.

На думку авторки основою формування наукового світогляду є погляди та переконання, розуміння та цінності розвитку освітньої, навчальної та виховної теорії та практики для забезпечення спадкоємності соціального досвіду від минулих до прийдешніх поколінь. Одним із джерелознавчо вивірених концепцій є феномен формування наукового світогляду студентів перших класичних університетів Наддніпрянської України, діяльність яких дала вагомий соціокультурний поштовх до подальшого академічного поступу, імплементації кращих європейських науково-освітніх традицій та власного

державотворення.

Пріоритетність процесів формування та розвитку цілісного світогляду підростаючих поколінь, як важливої передумови реалізації завдань нації та державотворення, законодавчо закріплена чинними нормативно-правовими актами: «Про Заяву Верховної Ради України з нагоди 77-ї річниці перемоги над нацизмом та неприпустимість присвоєння Російською Федерацією перемоги над нацизмом» (Постанова Верховної Ради України №2235-ІХ від 03.05.2022), «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії людського розвитку на 2021-2023 роки» (Розпорядження Кабінету Міністрів України №1617-р від 09.12.2021), «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» (Указ Президента України №487/2021 від 27.09.2021), «Про Національну стратегію у сфері прав людини» (Указ Президента України №119/2021 від 24.03.2021), «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM- освіти)» (Розпорядження Кабінету Міністрів України № 960-р від 05.08.2020) та ін.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації висвітлено та обговорено на різного рівня науково-практичних конференціях, а саме: XI Міжнародній науково-практичній онлайн-інтернет конференції «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (7 травня – 14 травня 2021 р., м. Кропивницький); Міжнародній науково-практичній конференції «Міждисциплінарний дискурс: теорія, практика, досвід» (14 травня 2021 р., Київ); III Міжнародній науково-практичній конференції «Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи» (20 травня 2021 р., м. Тернопіль); II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації» (Мелітополь, 25- 27 травня 2021 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку фундаментальних, прикладних, загальнотехнічних та безпекових наук» (23 червня 2021 р., м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта, виховання та навчання: вітчизняний та

міжнародний досвід» (30 вересня 2021 р., м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні тренди в освіті та науці: від теорії до практики» (16 листопада 2022 р., м. Київ).

У дисертаційному дослідженні Бронішевської Оксани Василівни на тему «Формування наукового світогляду студентів в університетах Наддніпрянської України XIX – 20-х років XX століття»: уперше введено до наукового обігу авторське визначення «науковий світогляд»; процитовано невідомі факти з рукописних та архівних фондів, що актуалізували системну репродукцію досліджуваного у розрізі історичних періодів; запропоновано періодизацію фактологічного впливу на умови формування наукового світогляду студентів в університетах Наддніпрянської України (XIX – 20-ті роки XX століття); розроблено теоретичну модель формування наукового світогляду студента під впливом дискурсивного навчання в умовах полізадачності; уточнено: семантично-дефінітивні особливості термінів «формування», «наука», «світогляд», «науковий світогляд»; узагальнено: наукову спадщину та діяльнісні почини знакових для нашого дослідження представників Наддніпрянських університетів – Д. Багалія, Й. Блазіуса, В. Бузескула, В. Вернадського, Г. Де-Метца, К. Кесслера, В. Кирпичова, К.-Д. фон Роммеля, Л. Струве, А. Синявського; подальшого розвитку набуло відрефлексування характерних особливостей історико-педагогічних реалій, продукуючих активізацію формування наукового світогляду студентів в університетських умовах різних регіонів.

Результати дисертаційного дослідження розкривають маловідомі та невідомі історичні факти, які збагачують історико-педагогічну скарбницю новими знаннями та слугують предметною канвою для подальших наукових розвідок.

Отримані дослідницьким шляхом узагальнення можна залучати до: змісту тематичних підручників та посібників, що розкривають особливості історико-педагогічного поступу; викладання педагогіко-центрованих освітніх компонентів навчального плану у закладах освіти та в процесі підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних кадрів.

Авторські висновки за результатами проведеного дослідження впроваджено до освітнього процесу Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка від 21.04.2023 р. №34-н), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка від 02.05.2023 р. №400/33-03), Українського державного університету та впровадженням результатів дисертаційного дослідження в практику підготовки майбутніх учителів початкових класів Мукачівського державного університету (довідка про впровадження № 1498 від 30 серпня 2023 р.); Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка про впровадження № 06/15-1 від 30 червня 2023 р.); Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» (довідка про впровадження № 01-09/214 від 28 серпня 2023 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка про впровадження № 364 від 19 липня 2023 р.).

Публікаційна активність автора репрезентована наступною компонентною структурою: 1 – одноосібна монографія; 1 – стаття у зарубіжному фаховому виданні, що внесено до переліку міжнародних наукометричних видань Web of Scince; 4 – статті у наукових фахових виданнях; 7 – тез конференції; 4 – статті у наукових виданнях апробаційного характеру; 3 – тез конференції апробаційного характеру.

Дисертаційне дослідження на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням передумов феноменологічного становлення академічних традицій формування наукового світогляду студентів Наддніпрянських університетів упродовж першої половини ХІХ століття, на засадах варіативності та динамічної тенденційності, містить такі структурні елементи - титульний аркуш, анотація, зміст, основну частину, список використаних джерел, додатки.

Дисертаційне дослідження складається із трьох розділів. На підставі аналізу змісту дисертаційного дослідження можемо стверджувати, що об'єкт, предмет, мета дослідження логічно обґрунтовані, вдало обрано методи дослідження, визначено провідну ідею концепції дослідження, застосовано

наукові підходи для різнобічного висвітлення різних аспектів проблеми дослідження. Беззаперечною є наукова новизна та практичне значення дисертаційного дослідження.

У розділах дисертації вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень.

У першому розділі дисертаційного дослідження авторкою на наукознавчому рівні, проведено дефінітивний формат дослідження наукового світогляду, що фокусується на розкритті ідейної сутності досліджуваного феномену на міждисциплінарному рівні.

Варто відзначити послідовність розкриття особливостей понятійно-категоріального апарату дисертаційних термінів, що уможливило виокремлення низки авторських підходів до обґрунтування їх сутності, а саме на рівні дослідницького фокусу дисертанткою проаналізовані наступні терміни: «формування», «світогляд» «сенсожиттєві орієнтири», «науковий світогляд». Також представлено авторське формулювання ключового для даного дослідження поняття «науковий світогляд», під яким дисертантка трактує цілісний погляд на світ, що сформований на основі досягнення суб'єктом пізнання теоретичних та практичних аспектів соціокультурного досвіду.

Авторкою актуалізовано періодизацію фактологічного впливу на умови формування наукового світогляду студентів університетів Наддніпрянської України упродовж XIX – 20-х років XX століття та виділено наступні етапи:

➤ початково-інституційний (перша пол. XIX ст.) – пов'язаний із активізацією громадсько-педагогічних та просвітницьких ініціатив, що сумарним чином актуалізували відкриття перших класичних університетів на території Наддніпрянської України, які стали своєрідними «концентрами» формування наукового світогляду;

➤ інституційний (друга пол. XIX ст. – до серед. 20-х рр. XX ст.) – продукований зростанням уваги професорсько-викладацького складу до формування наукового світогляду широких студентських кіл шляхом раціоналізації їх аудиторної та позааудиторної роботи;

➤ поз інституційний (20-ті рр. ХХ ст.) – позначений розгортанням більшовицького тиску та переформатуванням траєкторії формування наукового світогляду у пропагандистсько-ідеологічному напрямку.

У другому розділі дисертаційного дослідження проведено системно-структурний аналіз передумов феноменологічного становлення академічних традицій формування наукового світогляду студентів Наддніпрянських університетів упродовж першої половини ХІХ століття, на засадах варіативності та динамічної тенденційності.

Автором схарактеризовано новий етап розвитку освіти на Наддніпрянських теренах, який відбувався в умовах розгортання діяльності перших університетів (Харківського, Київського та Новоросійського), що вніс у вітчизняні соціокультурні реалії того часу західноєвропейські ідеали сприйняття людини як найвищої цінності.

Розкрито ліберально-консервативний підхід до навчання тогочасного студентства, яке адаптувалося і наближувалося до засвоєння західноєвропейського соціокультурного досвіду за рахунок опрацювання профільної тематичної літератури. Яскравим прикладом останнього слугує ідейність щодо імплементації іноземних академічних традицій позааудиторної роботи з книгою у діяльності університетів Наддніпрянської України досліджуваного періоду.

На рівні дослідницького пошуку було виокремлено передумови формування наукового світогляду студентів університетів Наддніпрянської України у першій половині ХІХ століття, а саме:

➤ історичні, які віддзеркалювали потреби світового суспільно-виробничого прогресу та науково-дослідницький поступ, що певною мірою підсилював вітчизняний академічний розвій; соціокультурні (космополітичні), що відзначилися актуалізацією освітнього руху, який по-суті був доволі рельєфним утворенням на канві загально просвітницького проукраїнського поступу;

➤ галузево-нормативні, які засновувалися на супідрядному принципі побудови системи освіти на засадах наступності, що посприяло формуванню

цілісної мережі освітніх закладів, навчання в яких повинно було активізувати феноменологічне формування на рівні наявної у той час студентської аудиторії;

- загально-інституційні, що проблематизували завдання раціоналізації професійної підготовки фахівців, шляхом активізації їх пізнавальної діяльності у двох основних напрямках – експериментально-дослідного та математично-описового;

- педагогічні, які базувалися на розбудові глибинної двосторонньої педагогічної співпраці усіх суб'єктів навчання.

У третьому розділі дослідження авторкою розкрито принципи організації процесу формування наукового світогляду студентів у другій пол. XIX – на поч. XX століття:

- гуманізації – проектуючий ціннісні орієнтири тогочасної прогресивно-налаштованої педагогічної спільноти, що наслідково віддзеркалювало пряму дотичність впливу західноєвропейської ідейності;

- цілісності – фокусувався на розбудові найоптимальніших умов для реалізації ключових освітніх цілей, віддзеркалюючих незмінну єдність усієї структури педагогічних взаємодій;

- розвиваючої зорієнтованості освітнього процесу – спрямовувався на розвиток у суб'єктів пізнання логічного мислення, уміння відрефлексовувати закони світобудови, готовності формулювати правильні висновки виходячи із раціоналізації процесів сприйняття, відтворення попередньо засвоєного;

- взаємозв'язку теорії з практикою – передбачав нерозривну єдність засвоєного із практичними діями самого суб'єкта пізнання в типових та атипових умовах практичної реалізації поточних завдань;

- урахування інтересів та запитів суб'єкта пізнання – який передбачав упорядкування змістового наповнення навчального курсу відповідно до потреб цільової аудиторії тогочасного студентства.

Результати проведено дослідження дали змогу дослідниці у процесі відрефлексування феноменологічного формування наукового світогляду на рівні історичного відрізка 1900-1920-х років сформулювати академічні умови: цілісне сприйняття та водночас розуміння основних теоретичних концептів;

систематичну активізацію пізнавальної діяльності; стійкі міждисциплінарні зв'язки; залучення теоретичних знань до практичної діяльності; пріоритетність розвитку дискурсивного мислення в умовах полізадачності.

Дисертаційне дослідження Бронішевської Оксани Василівни на тему «Формування наукового світогляду студентів в університетах Наддніпрянської України ХІХ – 20-х років ХХ століття» виконане нею самостійно з дотриманням академічної доброчесності, підтверджує, що подано до захисту остаточний текст дисертації відповідає встановленим вимогам.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації:

1. Вважаємо, що варто було б деталізувати у дослідженні питання щодо формування наукового світогляду студентів у провідних університетах Європи історичного відрізка 1900-1920-х років.

2. Доречно було б звернути увагу на функції наукового світогляду у формуванні національної свідомості студентів.

3. Бажано конкретизувати яким чином профільна тематична література, яку студенти опрацьовували як в аудиторних, так і позааудиторних умовах формує рівень наукового світогляду студентів.

4. Для кращого розуміння значимості окреслених умов, було б доречним їх помістити у таблицю.

5. Було б добре розширити роботу додатками і зробити на них покликання.

Однак висловлені зауваження не несуть принципової спрямованості і не знижують позитивної оцінки наукової праці, а більш спрямовані на їх дискусійне обговорення.

Таким чином, аналіз змісту дисертаційного дослідження, відповідна апробація та кількість публікацій дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота Бронішевської Оксани Василівни на тему «Формування наукового світогляду студентів в університетах Наддніпрянської України ХІХ – 20-х років ХХ століття» на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

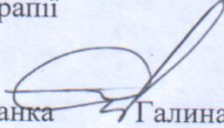
наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого
Постановою Кабінету Міністрів-України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами).

Доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри фізичної терапії, ерготерапії

та здоров'я Дрогобицького державного

педагогічного університету імені Івана Франка

Галина КОНДРАЦЬКА

